

JAKUB KANIA

(UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA)

ORCID: 0009-0007-9386-4607

RELACJE STANÓW ZJEDNOCZONYCH Z POSZCZEGÓLNYMI WYBRANYMI PAŃSTWAMI BLISKIEGO WSCHODU ZA CZASÓW PREZYDENTURY DONALDA TRUMPA (2017–2021)

Streszczenie. Bliski Wschód jest szczególnym miejscem na mapie świata. W relacjach międzynarodowych państwa tego regionu są przedmiotem albo podmiotem polityki zagranicznej największych mocarstw, w tym naturalnie Stanów Zjednoczonych. Szczególnie ciekawym okresem w historii stosunków międzynarodowych było urzędowanie prezydenta USA Donalda Trumpa w latach 2017–2021. Zmienił on diametralnie politykę zagraniczną swojego kraju, prowadząc do częściowego izolacjonizmu i ograniczeniu pomocy poszczególnym partnerom, zwłaszcza tym z Europy. W moim artykule skupię się na relacjach administracji lokatora Białego Domu z poszczególnymi krajami Bliskiego Wschodu. Odpowiem na pytanie, czy w oczach Waszyngtonu były one podmiotem czy przedmiotem. Relacje z krajami są przedstawione na podstawie analizy stosunków między USA a poszczególnymi państwami, które wymieniam poniżej. Prezentacja, z racji mnogości państw, będzie obejmowała poszczególne kraje arabskie, takie jak Irak, Iran, Arabia Saudyjska, Afganistan, Syria. Omówione zostaną także bliskie relacje USA i Izraela, które oddziaływały na wyżej wymienione ośrodki władzy. Pewne decyzje i wydarzenia miały znaczenie i budziły zainteresowanie w innych krajach, w innych częściach świata. Świadczy to o powadze i znaczeniu relacji USA z innymi krajami Bliskiego Wschodu. Stały się one szczególnie ciekawe z racji na zaprzestanie polityki swoich poprzedników i wprowadzenie przez administrację Trumpa doktryny *America First*, którą odczuły także państwa Bliskiego Wschodu. Przedmiotem badania stało się także to, czy kontakty międzypaństwowe były regułą związaną kluczem geograficznym bądź też religijnym czy też polityka była zupełnie inna dla każdego poszczególnego gracza. Moje wystąpienie oparte jest na tekstach dotyczących: Stanów Zjednoczonych, prezydenta Donalda Trumpa i polityki, zwłaszcza zagranicznej, przez niego prowadzonej. Istotne także będą artykuły i monografie opisujące sytuacje na Bliskim Wschodzie w latach 2017–2021.

Słowa kluczowe: Donald Trump, polityka zagraniczna, Bliski Wschód, USA, prezydent

Wstęp

Bliski Wschód jest szczególnym miejscem na mapie świata. Procesy tam zachodzące wywierają wpływ na inne regiony kuli ziemskiej. Szczególnie dostrzec to można było w XX w., zwłaszcza w przypadku konfliktu izraelsko-arabskiego. Poparcie dla którejś ze stron, zarówno kilkadziesiąt lat temu, jak i dzisiaj, umiejscawia ludzi po danej stronie kompasu politycznego. Obecnie na Bliski Wschód kierują się oczy całego świata. Wynika to przede wszystkim z powodu znacznie zintensyfikowanej wojny Izraela z Palestyńczykami, która pobudza opinię publiczną. Pośrednio konflikt ten przyczynił się do słabnącego zainteresowania trwającą wojną w Ukrainie i skupienia się na Bliskim Wschodzie. Porwania Izraelczyków przez terrorystów z Hamasu i bombardowanie Strefy Gazy przez rząd Binamina Netanjahu jest obecnie jednym z najczęściej poruszanych tematów w ramówkach sieci informacyjnych i, co warto odnotowania, także w social mediach. Wielu ludzi, w przeciwieństwie do sytuacji w Ukrainie, odmawia umiejscowienia się po którejś ze stron. Rozumieją oni, jak trudny i nieoczywisty jest to konflikt¹.

W stosunkach międzynarodowych relacje z państwami regionu Bliskiego Wschodu są niełatwym zadaniem dla dyplomatów z całego świata. Być może wynika to z pewnej zależności, w której kraje omawianego obszaru były znacznie częściej przedmiotem aniżeli podmiotem stosunków zagranicznych. Wielkie mocarstwa, w tym Stany Zjednoczone, wielokrotnie wykorzystywały ten region do czerpania różnych korzyści, nie zważając na to, jakie konflikty wewnętrzne po sobie pozostawia².

Szczególnie ciekawym okresem w dziejach stosunków międzynarodowych było urzędowanie prezydenta USA Donalda Trumpa w latach 2017–2021. Polityk ten całkowicie zredefiniował amerykańską dyplomację, czyniąc ją zupełnie inną w porównaniu do tej, jaką uprawiały na pierwszy rzut oka antagonistyczne wobec siebie administracje George W. Busha i Baracka Obamy. Nie można jednak mówić o relacjach Donalda Trumpa z Bliskim Wschodem bez krótkiego wspomnienia jego biografii zarówno politycznej, jak i osobistej. Niezbędne okazało się również streszczenie burzliwych, intensywnych i nietypowych czterech lat Trumpa w Białym Domu, co przysporzyło sporo

¹ A. Szczepańska, *Izrael – Palestyna. Korzenie problemu i możliwa eskalacja*, „Historia Do Rzeczy”, <https://historia.dorzeczy.pl/historia-wspolczesna/492609/izrael-palestyna-korzenie-problemu-i-mozliwa-eskalacja.html> (dostęp: 14.04.2024); M. Matusiak, *Izrael – Hamas: początek izraelskiej operacji lądowej*, OSW Ośrodek Studiów Wschodnich, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-11-03/izrael-hamas-poczatek-izraelskiej-operacji-ladowej> (dostęp: 14.04.2024).

² J. Zdanowski, *Stosunki międzynarodowe na Bliskim Wschodzie w XX wieku*, Kraków 2012, s. 35, 91, 109, 243.

trudności. Dążąc do syntetycznego przedstawienia prezydentury Donalda Trumpa, postanowiono szczególnie wyróżnić politykę zagraniczną, która stanowi podstawę niniejszych rozważań.

Wybrane fragmenty biografii Donalda Trumpa

Donald Trump urodził się 14 czerwca 1946 r. w Nowym Jorku. Pochodzi z rodziny posiadającej korzenie imigranckie, co jest szczególnie interesujące, biorąc pod uwagę jego stanowisko wobec ludzi o takiej samej proweniencji³. Zanim Trump wspiął się na szczyt amerykańskiego systemu, był on głównie przedsiębiorcą *The Trump Organisation* oraz osobowością medialną. Ponadto próbował swoich sił w polityce, zamierzając kandydować na różne stanowiska federalne czy też stanowe. Co może zaskoczyć, upodobania polityczne Trumpa nie zawsze były tożsame z Partią Republikańską, a sam biznesman, oprócz republikanów (1987–1999, 2009–2011, 2012–), związany był także m.in. z Partią Demokratyczną (1964–1987, 2001–2009) i Partią Reform (1999–2001)⁴. Można w pewien sposób wyróżnić dwa symbole jego działalności zawodowej poprzedzającej nieco poważniejszą karierę polityczną. Jednym z nich jest bardzo charakterystyczny nowojorski wieżowiec, znany szerzej jako Trump Tower⁵. Drugą wizytówką pozostaje program telewizyjny *The Apprentice*, którego motywem przewodnim albo znakiem rozpoznawczym stało się wypowiedziane przez miliardera zdanie *You're fired*. Program, w którym Trump jest szefem zarządzającym w sposób wątpliwie moralnym ludźmi, przyniósł mu sporo popularności i rozpoznawalności⁶. Wszystko to doprowadziło do momentu, w którym ogłosił on w roku 2015 swój start w przyszłorocznych wyborach prezydenckich. W prawyborach republikanów Trump pokonał znanych i doświadczonych polityków tej partii, takich jak Jeb Bush czy Ted Cruz. Wykazywał się wtedy swoją charyzmą, ciętym językiem, prężnymi ripostami i niebywałą buńczucznością⁷.

³ Ł. Jurszczyszyn, *Znaczenie wygranej Donalda Trumpa dla kampanii prezydenckiej Marine Le Pen*, „Polski Instytut Spraw Międzynarodowych. BIULETYN” 2017, nr 5, s. 2.

⁴ Donald Trump's resume (OPINION), Oregonlive.com, https://www.oregonlive.com/opinion/2016/04/donald-trumps_resume_opinion.htm (dostęp: 15.04.2024).

⁵ G. Kowalczyk, *Polacy zbudowali wieżę, w której pracował Batman, a Trump jest jak święty. Byłem w Trump Tower w Nowym Jorku*, businessinsider.com.pl, <https://businessinsider.com.pl/lifestyle/rozrywka/bylem-w-trump-tower-swiatyni-trumpa-lody-od-trumpa-i-pracowal-tu-batman/r28xz88> (dostęp: 15.04.2024).

⁶ M. Druś, *NYT: Program telewizyjny źródłem sukcesu politycznego i fałszywego wizerunku Trumpa*, „Puls Biznesu”, <https://www.pb.pl/nyt-program-telewizyjny-zrodlem-sukcesu-politycznego-i-falszywego-wizerunku-trumpa-1003793> (dostęp: 15.04.2024).

⁷ D. Stoliczka, *Amerykańskie wybory prezydenckie 2016 r. z perspektywy zmian systemu partyjnego i środowiska instytucjonalnego*, „Horyzonty Polityki” 2016, nr 20, s. 220–229.

Następną, a zarazem ostateczną kontrkandydatką z ramienia Partii Demokratycznej była Hillary Clinton, była Pierwsza Dama, senatorka i sekretarz stanu w administracji Obamy. Jak przytacza Anna Bączkowska: „Donald Trump wygrał wybory z Hillary Clinton 8 listopada 2016 r. Mimo że Clinton wyprzedziła Trumpa o około 2% głosów, nie uzyskała wystarczającej liczby tzw. głosów elektorskich. Zwycięstwo Donalda Trumpa było dużym zaskoczeniem, bowiem sondaże wyborcze informowały o zwiększającej się przewadze Clinton”⁸.

Podjęcie niniejszego tematu motywuję głęboką fascynacją historią najnowszą Stanów Zjednoczonych i dyplomacją prowadzoną przez ten kraj. Ponadto szczególnie interesujące jest to, jak bardzo Donald Trump odmienił amerykańską politykę, znacznie przy tym polaryzując społeczeństwo. Mimo wszystko ogromna rozległość tematu wymusza konieczność ograniczenia się tylko do syntezy biografii prezydenta, jego prezydentury i sposobu prowadzenia dyplomacji, zwłaszcza z wybranymi państwami Bliskiego Wschodu⁹. Zważając na ograniczone możliwości, wybrano omówienie tylko takich państw, które uznano za najbardziej znaczące w historii ówczesnej dyplomacji. Artykuł ten został przygotowany głównie na podstawie tekstów polskojęzycznych, a najbardziej cenne okazały się m.in. pozycje: *Trump w Białym Domu. Tajemnice Białego Domu* Johna Boltona (byłego doradcy prezydenta ds. bezpieczeństwa narodowego)¹⁰, *Ogień i Furia. Biały Dom Trumpa* Michaela Wolffa¹¹ i artykuł Katarzyny Czornik *USA wobec Bliskiego Wschodu: od Baracka Obamy do Donalda Trumpa*¹².

Charakterystyka prezydentury Trumpa i jego polityki zagranicznej

To, jak będzie wyglądała prezydentura Donalda Trumpa, można było dostrzec już w jego mowie inauguracyjnej, która bardzo dobrze opisywała stosunek polityka do państwa, Amerykanów i reszty świata. Motywem przewodnim Trumpa i jego administracji było hasło *America First*, które zakładało całkowitą zmianę w sposobie patrzenia na świat. Celem prezydenta było

⁸ A. Bączkowska, *Krytyczna analiza dyskursu prawicowo-populistycznego: analiza korpusowa przemówień wyborczych Donalda Trumpa*, [w:] *Autorytarny populizm w XXI wieku: krytyczna rekonstrukcja*, red. F. Pierzchalski, B. Rydliński, Warszawa 2017, s. 182.

⁹ Zastrzeżenie może budzić dołączenie do pracy relacji z Afganistanem, który dla niektórych nie będzie częścią omawianego regionu. Kierowano się jednakże definicją Bliskiego Wschodu w internetowej Encyklopedii PWN, która uwzględnia Afganistan.

¹⁰ J. Bolton, *Trump w Białym Domu: tajemnice Gabinetu Ovalnego*, tłum. T. Woźniak, Warszawa 2020.

¹¹ M. Wolff, *Ogień i furia: Biały Dom Trumpa*, tłum. B. Sałbut, M. Witkowska, Warszawa 2018.

¹² K. Czornik, *USA wobec Bliskiego Wschodu: od Baracka Obamy do Donalda Trumpa*, „Kra-kowskie Studia Międzynarodowe” 2018, nr 15.

przysłowiowe „osuszenie bagna” i odwrócenie się od elity społeczeństwa z korzyścią dla „zwykłych, prostych Amerykanów”. Swoją retoryką chciał przekonać naród, że USA są „oblężoną twierdzą”, którą reszta świata chce nie tylko wykorzystać, a nawet w ostateczności jej zaszkodzić. Wyżej opisaną politykę bardzo dobrze odzwierciedlają słowa z inauguracji: „Każda decyzja dotycząca handlu, podatków, imigracji i spraw zagranicznych zostanie podjęta z korzyścią dla amerykańskich pracowników i amerykańskich rodzin. Musimy chronić nasze granice przed spustoszeniem ze strony innych krajów wytwarzających nasze produkty, kradnących nasze firmy i niszczących nasze miejsca pracy. Ochrona doprowadzi do wielkiego dobrobytu i siły” [tłum. własne – J.K.]¹³.

Sama prezydentura przypadła na różne kryzysy państwowe, jak i międzynarodowe. Do takich można zaliczyć pandemię COVID-19 czy też wzmożone strajki ruchu *Black Lives Matter*. Dodatkowo dla wielu rządy Trumpa są symbolem słabnącej demokracji, populizmu i dyskryminowania różnych grup społecznych, zwłaszcza tych należących do mniejszości¹⁴. Uważa się, że swoim językiem Trump niejednokrotnie pobudzał i zachęcał do przemocy wobec swoich przeciwników politycznych. Dodatkowo nie szczędził pochlebstw wobec organizacji uważanych przez niektórych za ekstremistyczne¹⁵. Ważną informacją dla każdego zainteresowanego postacią i prezydenturą Donalda Trumpa jest to, że wobec głowy państwa dwukrotnie wszczęto procedurę *impeachmentu*, co wydarzyło się pierwszy raz w historii Stanów Zjednoczonych. Pierwszy raz miało to miejsce w 2019 r., gdy oskarżono prezydenta o szantaż wobec władz ukraińskich, którym obiecano pomoc wojskową, pod warunkiem podjęcia inicjatywy śledczej wobec Huntera Bidena, syna potencjalnego rywala politycznego, Joe Bidena. Drugie oskarżenie było skutkiem „szturmu na Kapitol” (6 stycznia 2021), do którego miał prowokować niezadowolony z wyników wyborów prezydenckich Donald Trump. Oba *impeachmenty* skończyły się uniewinnieniem oskarżonego. Niemniej w drugiej procedurze, liczba głosów „za” skazaniem była wyższa od tych „przeciw”, jednakże nie osiągnięto większości ($\frac{2}{3}$ głosów) potrzebnej do skazania¹⁶. Warto przytoczyć w tym miejscu cytaty Anne Applebaum, który dla jednych może okazać

¹³ *The Inaugural Address – Trump White House – National Archives*, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/the-inaugural-address/> (dostęp: 15.04.2024).

¹⁴ T. Snyder, *Droga do niewolności. Rosja. Europa. Ameryka*, tłum. B. Pietrzyk, Kraków 2019, s. 320–351.

¹⁵ B. Nacos, R. Shapiro, Y. Bloch-Elkon, *Donald Trump: Aggressive Rhetoric and Political Violence*, „Perspectives on Terrorism” 2020, nr 5, s. 2–24.

¹⁶ P. Tarczyński, Ł. Pawłowski, Podkast Amerykański, 25. *Drugi impeachment Trumpa*, <https://open.spotify.com/episode/5fn0vGtdVq9mKQCY0f6a4h?si=76b99acd412149d0&nd=1&dlsi=c974abf452804970> (dostęp: 23.04.2024).

się trafny opisem prezydentury Trumpa, a dla drugich oszustwem „liberalno-lewicowych elit”: „Trump nie zna amerykańskiej opowieści, więc nie potrafi w nią uwierzyć. Nie pojmuje języka ojców założycieli, nie potrafi więc go zrozumieć czy się nim zainspirować. Ponieważ nie wierzy w to, że amerykańska demokracja jest dobra, nie interesuje go Ameryka aspirująca do roli wzorca dla innych krajów”¹⁷. Przytoczenie to potwierdza styl uprawiania polityki wewnętrznej i zewnętrznej, a zwłaszcza odwrócenie się od dotychczasowych wzorców demokracji amerykańskiej.

Jeśli chodzi o kulisy polityki zagranicznej administracji Trumpa, to trafnie opisuje to w swojej książce John Bolton. Przytacza on nieco nerwowy proces tworzenia zespołu odpowiedzialnego za stosunki międzynarodowe. Jak zostało wspomniane we wstępie, Trump nie spodziewał się swojej wygranej i nie rozmyślał nad kwestiami personalnymi w Białym Domu. Bolton przytacza w obszernej relacji swoje spostrzeżenia dotyczące braku kompetencji Trumpa w dziedzinie dyplomacji. Ponadto, były doradca wypunktował: chaos, gwałtowność i nieprzewidywalność w relacjach międzynarodowych oraz nieliczenie się ze zdaniem swojego sekretarza stanu czy też sekretarza obrony¹⁸. W dyplomacji administracja prezydenta starała się jak najmocniej ograniczyć wpływy Chin, które stały się największym zagrożeniem USA w polityce globalnej. Ogromną uwagę przywiązywano także do agresywnej polityki Rosji, która pogłębiała swoje kontakty z coraz bardziej niedemokratycznymi reżimami¹⁹. Powyższe punkty ciężkości sprawiły, że Donald Trump zmienił kurs swoich poprzedników i niejako odwrócił się od Europy. Dodatkowym problemem w relacjach z tym kontynentem było nieprzychylnie stanowisko prezydenta wobec Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego (NATO), jej roli, idei i statusu w Europie. Prezydent nieustannie podkreślał, że instytucja ta jest elementem wykorzystywania Stanów Zjednoczonych przez inne państwa. Wielokrotnie kładł on także nacisk na znaczenie spełnienia warunku 2% z PKB na zbrojenia, co było kierowane głównie do Niemiec i kanclerz Angeli Merkel, z którą administracja Trumpa miała nieco chłodne stosunki²⁰. Kolejną transformację w prowadzeniu polityki było zacieśnienie relacji państwowych, a zarazem osobistych, z różnymi dyktatorami. Największe kontrowersje w kraju, a nawet w środowisku

¹⁷ A. Applebaum, *Zmierzch demokracji: zwodniczy powab autorytaryzmu*, tłum. P. Tarczyński, Warszawa 2020, s. 186.

¹⁸ J. Bolton, *Trump w Białym Domu...*, s. 219–245.

¹⁹ R. Moczydłowski, *Polityka zagraniczna Donalda Trumpa. Implikacje dla Sojuszu Północnoatlantyckiego*, [w:] *Stany Zjednoczone Ameryki a polityka zagraniczna i prawo międzynarodowe*, red. M. Urbańczyk, Ł. Bartosik, A. Kilian, Łódź 2018, s. 76–84.

²⁰ M. Wąsiński, *Polityka zagraniczna w kampanii wyborczej Donalda Trumpa*, „Polski Instytut Spraw Międzynarodowych. BIULETYN” 2016, nr 38, s. 2.

prezydenta, i za granicą wywołały kontakty USA z Koreą Północną. Sam prezydent entuzjastycznie relacjonował rozmowy z przywódcą Kim Dzong Unem i jak sam twierdził, darzył go ogromną sympatią²¹. Ostatnia opisywana w tej części rewolucja dotyczyła sposobu komunikowania się prezydenta ze światem. Donald Trump źle oceniał media, uważając, że specjalnie działają na jego szkodę i wprowadzają w błąd Amerykanów, którzy mieliby oceniać negatywnie jakieś działania prezydenta. W wyniku tego, jako pierwszy przywódca, zaczął na dużą skalę korzystać z ówczesnego serwisu Twitter, znanego dzisiaj jako portal X. Wygłaszał tam swoje oświadczenia polityczne, co niejednokrotnie niepokoiło współpracowników prezydenta, którzy siłą rzeczy mieli wtedy ograniczoną kontrolę wobec często lekkomyślnych wpisów prezydenta²².

Relacje z Izraelem

Zważywszy na strukturę religijną regionu Bliskiego Wschodu, sporym ułatwieniem będzie rozpoczęcie opisywania relacji USA z Izraelem. Wynika to z faktu, że w reszcie opisywanych w artykule krajów dominuje ludność wyznająca islam. Historia drugiej połowy XX w. pokazuje, że interesy Izraela i Stanów Zjednoczonych są ze sobą zbieżne, co sprawnie podsumowuje Agata Krzastek: „Stany Zjednoczone od wojny sześciodniowej w roku 1967 prowadzą politykę bliskowschodnią preferującą interesy Izraela, udzielając mu bezwarunkowej pomocy materialnej i dyplomatycznej. Współpraca dotyczy wielu zagadnień zarówno ekonomicznych, politycznych, jak i dyplomatycznych. Kolejni prezydenci wielokrotnie podkreślali, jak istotna jest współpraca”²³. Cytat ten szczególnie ma swoje przełożenie na relacje Donalda Trumpa z władzami izraelskimi w latach 2017–2021. Prezydent USA i ówczesny premier Izraela, Benjamin Netanjahu, mieli ze sobą bardzo bliskie stosunki, a pierwszy z nich wielokrotnie chwalił i podziwiał postać oraz politykę tego drugiego²⁴. Chociaż amerykańska głowa państwa starała się zachować i pokazywać swoją neutralność wobec konfliktu izraelsko-palestyńskiego, to mimo wszystko sympatie prezydenta były jednoznaczne, czego kluczowym dowodem było uznanie Jerozolimy za stolicę Izraela, i przeniesienie tam amerykańskiej ambasady, która dotychczas znajdowała się w Tel Awiwie.

²¹ M. Kowalczyk, *Donald Trump spotkał się z Kim Dzong Unem*, „Rzeczpospolita”, <https://www.rp.pl/polityka/art1255621-donald-trump-spotkal-sie-z-kim-dzong-unem> (dostęp: 17.04.2024).

²² W. Maguś, *Donald Trump kontra media*, „Res Rhetorica” 2018, nr 5, s. 17–22.

²³ R. Moczydłowski, *Polityka zagraniczna Donalda Trumpa...*, s. 129.

²⁴ A. Sherman, *Says Donald Trump has said „he would be neutral between Israel and its enemies”*, Politifact, <https://www.politifact.com/factchecks/2016/mar/01/conservative-solutions-pac/would-donald-trump-be-neutral-between-israel-and-i/> (dostęp: 18.04.2024).

Posunięcie to spotkało się ze zdecydowaną krytyką opinii międzynarodowej: prezydenta Francji Emmanuela Macrona, sekretarza generalnego ONZ António Guterresa, ministerstw spraw zagranicznych Turcji i Egiptu, a nawet albo przede wszystkim Hamasu²⁵. Kolejnym przełomem mającym wpływ na region Bliskiego Wschodu było uznanie przez Donalda Trumpa, w marcu 2019, Wzgórz Golan za terytorium Izraela. Decyzja ta została ogłoszona za pośrednictwem platformy Twitter²⁶.

Ponadto należy przytoczyć wizytę prezydenta USA w Izraelu i analogicznie premiera Izraela w Waszyngtonie. Pierwsza z nich niosła za sobą ważne i symboliczne chwile, kiedy to Donald Trump jako pierwszy prezydent USA stanął przed Ścianą Płaczu, która jest świętym miejscem dla osób wyznających judaizm²⁷. Netanjahu był przyjmowany w Białym Domu z takimi samymi honorami, a stosunek wobec niego był o wiele mniej krytyczny niż za czasów urzędowania Obamy.

Podsumowując tę część, należy przytoczyć ostatnie informacje dotyczące relacji amerykańsko-izraelskich. Doradcą prezydenta ds. bliskowschodnich został jego zięć, Jared Kushner (mąż Ivanki Trump). Oboje starali się wykorzystać dobre relacje z Izraelem, by stanowił on przeciwwagę dla poważnych konkurentów USA w tym regionie, czyli dla Iranu i ISIS²⁸. Ponadto poprzez politykę wobec Izraela rola Jordanii w regionie zmniejszyła się, a interesy i strefy wpływów tego arabskiego kraju zostały naruszone²⁹.

Relacje z Syrią

Stosunki administracji Donalda Trumpa z Syrią były bardzo złożone i skomplikowane. Za punkt odniesienia w tych relacjach można uznać przytaczane już dążenie Stanów Zjednoczonych do jak największego zwalczania Państwa Islamskiego³⁰. Jednakże do najbardziej kluczowych wydarzeń doszło po

²⁵ USA uznają Jerozolimę za stolicę Izraela. „Trump otworzył bramy piekieł”, „Dziennik Gazeta Prawna”, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1090140,kontrowersyjna-decyzja-usa-uznaly-jerozolimę-za-stolicę-izraela.html> (dostęp: 18.04.2024).

²⁶ Trump: Po 52 latach nadszedł czas, by uznać, że Wzgórz Golan należą do Izraela, forsal.pl, <https://forsal.pl/artykuly/1404377,trump-wzgorza-golan-naleza-do-izraela.html> (dostęp: 18.04.2024).

²⁷ P. Jendroszczyk, *Donald Trump z wizytą w Izraelu*, Rzeczpospolita, <https://www.rp.pl/swiat/art2685821-donald-trump-z-wizyta-w-izraelu> (dostęp: 18.04.2024).

²⁸ R. Stefanicki, *Donald Trump do Netanjahu: Przyhamuj z budową osiedli*, wyborcza.pl, <https://wyborcza.pl/7,75399,21378915,donald-trump-do-netanjahu-przyhamuj-z-budowa-osiedli.html> (dostęp: 18.04.2024).

²⁹ K. Czornik, *USA wobec Bliskiego Wschodu...*, s. 187–188.

³⁰ A. Słabisz, *Niejasny plan Trumpa ws. Syrii*, Rzeczpospolita, <https://www.rp.pl/swiat/art2008901-niejasny-plan-trumpa-ws-syrii> (dostęp: 18.04.2024).

użyciu przez Baszara al-Asada broni chemicznej, 7 kwietnia 2018 r. w mieście Duma. Zastanawiano się, jaka będzie reakcja Donalda Trumpa, a raczej, jak bardzo będzie różniła się ona od tej, którą w 2013 r. podjął Obama, nie decydując się na bardziej zdecydowaną reakcję. W Białym Domu odbyły się wówczas liczne narady i spotkania, które miały pomóc prezydentowi podjąć odpowiednią decyzję³¹. Sytuacja po tym wydarzeniu może pokazać także, jak w kontekście Syrii i całego Bliskiego Wschodu układały się relacje USA z innymi mocarstwami, takimi jak Francja czy Wielka Brytania. Zwłaszcza z tym drugim krajem i jego premierem, Theresą May, Donald Trump był w dobrych stosunkach, co pokazywał, chwając różne nietypowe kroki Brytyjczyków, takie jak np. brexit³². Natomiast z Emmanuelem Macronem kontakty były nieoczywiste i niejednoznaczne. Donald Trump nie pozwalał innemu przywódcy wysunąć się na prowadzenie w przygotowaniach do akcji odwetowej wobec Syrii. Chciał uznać ją za wyraz własnego sukcesu, geniuszu, sprawczości i nieomyślności. Niemniej inicjatywa zjednoczyła te państwa i ociepliła chłodny kurs amerykańsko-europejski³³. Jak relacjonuje Barbara Bodalska: „W sobotę (14 kwietnia) nad ranem połączone siły USA, Wielkiej Brytanii i Francji ostrzelały centrum badań naukowych w Damaszku i miejsca składowania broni chemicznej, a także pobliskie stanowisko dowodzenia”³⁴. Sprawa Syrii była także tematem w stosunkach Stanów Zjednoczonych z Rosją, co pokazuje raczej przedmiotowość aniżeli podmiotowość arabskiego kraju. Władimir Putin starał się usprawiedliwić swój kraj i jego poparcie wobec al-Asada, jednocześnie obarczając wszelką winą Syrię. Komplikacji dodaje fakt, że prezydent Rosji dbał w tym wszystkim o to, by interesy arabskiego partnera pozostały nienaruszone³⁵. Ostatni aspekt, omawiany w tej części artykułu, dotyczy instrumentalnego traktowania Kurdów przez Amerykanów. Specyfikę relacji tego bliskowschodniego narodu z ościennymi narodami można dokładnie poznać w artykule Klaudii Ohnsorge *Wybrane aspekty tureckiej polityki wobec Kurdów. Próba ochrony kurdyjskiej tożsamości*, z którego pochodzi cytat: „Kurdowie przez lata walk wykorzystali wiele narzędzi, w tym powstania i inne działania zbrojne. Podjęli również próby walki politycznej o utrzymanie tożsamości kulturowej, co pokazuje ich odporność na asymilację oraz wytrwałość w dążeniu

³¹ M. Wolff, *Ogień i furia...*, s. 279–289.

³² P. Matera, R. Matera, *USA – Europa: historia współzależności*, Łódź 2020, s. 177.

³³ J. Bolton, *Trump w Białym Domu...*, s. 102–134.

³⁴ B. Bodalska, *Atak sił międzynarodowych w Syrii*, euractiv.pl, <https://www.euractiv.pl/section/polityka-zagraniczna-ue/news/atak-sil-miedzynarodowych-w-syrii/> (dostęp: 18.04.2024).

³⁵ P. Pietrzak, *The U.S. Foreign Policy towards Syria under the Donald Trump Administration*, 2017.

do należnych im praw³⁶". USA w kontekście Syrii traktowały Kurdów nieco przedmiotowo. Podchodzono do nich interesownie, gdyż tworzyli oni front przeciwko zniechwalonemu przywódcy Syrii. Jednakże, gdy w relacje Donald Trump – Kurdowie wkraczały interesy prezydenta Turcji Recep Tayyipa Erdoğan, to administracja amerykańska faworyzowała te drugie, mając na uwadze znaczenie geopolityczne³⁷.

Relacje z Irakiem

Na początku tej części artykułu należy wspomnieć o bardzo ważnym posunięciu w pierwszym miesiącu prezydentury Donalda Trumpa, kiedy to głowa państwa zakazała wjazdu do Stanów Zjednoczonych obywatelom Iraku i omówionej już Syrii. Donald Trump argumentował to chęcią walki z islamską radykalnością i powszechnym terroryzmem³⁸. Niemniej jednak najbardziej kluczową informacją z perspektywy tej części artykułu jest to, że w Iraku za czasów prezydentury Donalda Trumpa wciąż stacjonowały wojska amerykańskie. Sama głowa państwa wielokrotnie podkreślała bezsensowność tego faktu i obiecała powrót amerykańskich żołnierzy do domu. Jak zostało już wspomniane w tej pracy, Donald Trump wielokrotnie zmieniał swoje zdanie w związku z różnymi wątkami polityki zagranicznej. Sytuacja ta miała miejsce również w przypadku planowania wycofywania wojsk amerykańskich. Tak jak wcześniej prezydent ochoczo składał deklarację opuszczenia Iraku, tak w późniejszych latach prezydentury z tego pomysłu zrezygnował. Jednakże, jak podają media, w 2020 r. zdecydowano ostatecznie o redukcji wojsk z 3 do 2,5 tysiąca³⁹. Ciekawym punktem w relacjach między państwami była wizyta prezydenta w amerykańskiej bazie wojskowej w Iraku, w grudniu 2018 r. Doszło wtedy do jawnego naruszenia norm dyplomatycznych, gdyż Donald Trump nie spotkał się z irackimi władzami, co zostało stanowczo potępione przez tamtejsze siły polityczne. W polskich mediach podano jednak wytłumaczenie strony amerykańskiej: „Biały Dom odniósł się do sprawy, tłumacząc, że brak spotkania z premierem al-Mahdim

³⁶ K. Ohnsorge, *Wybrane aspekty tureckiej polityki wobec Kurdów. Próba ochrony kurdyjskiej tożsamości*, [w:] *Bliski Wschód na początku XXI wieku*, red. J. Marszałek-Kawa, M. Gołda-Sobczak, Toruń 2018, s. 177.

³⁷ A. Olender, *Działania Kurdów syryjskich jako szansa na uzyskanie autonomii*, „Unia Europejska – perspektywy społeczno-ekonomiczne” 2018, nr 10, s. 22–24.

³⁸ K. Czornik, *USA wobec Bliskiego Wschodu...*, s. 187–188.

³⁹ *Trump: Nie wyjdziemy z Iraku, chyba że nam zapłacą*, „Dziennik Gazeta Prawna”, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1447112,trump-irak-usa-obecnosc-wojsk-budowa-bazy.html> (dostęp: 21.04.2024); M. Urzędowska, *US Army wychodzi z Iraku. Trump: Te wojny nie mają końca*, wyborcza.pl, <https://wyborcza.pl/7,75399,26287309,us-army-wychodzi-z-iraku.html> (dostęp: 21.04.2024).

był spowodowany krótkim czasem wizyty oraz kwestiami bezpieczeństwa. Prezydent Trump miał rozmawiać z irackim szefem rządu przez telefon oraz zaprosić go do Waszyngtonu. Według rzeczniczki Białego Domu al-Mahdi przyjął zaproszenie. Amerykanie tłumaczyli również, że «ze względów bezpieczeństwa i logistyki» zaproponowali spotkanie Trumpa z premierem Iraku w bazie Al-Asad, jednak strona iracka odrzuciła takie rozwiązanie⁴⁰. Gdyby jednak doszło do spotkania, byłby to bardzo niepolityczny ruch ze strony irackiego premiera, który udowodniałby podległość wobec USA, na co bardzo wyczulone jest irackie społeczeństwo⁴¹.

Relacje z Iranem

Podejście administracji Trumpa do kontaktów z Iranem wyróżniała spora konkurencja i chęć ograniczania wpływów irańskich oraz rozwoju sił nuklearnych tego kraju. W historiografii dotyczącej polityki zagranicznej prowadzonej przez Donalda Trumpa Iran zestawia się razem z Rosją, Chinami czy też Koreą Północną, co potwierdza istotne miejsce sekowanych Irańczyków w obszarze zainteresowań amerykańskiego Departamentu Stanu⁴². Ponadto nałożono na Iran sankcje, które były skutkiem m.in. rywalizacji w rejonie Zatoki Perskiej, gdzie władze w Teheranie wspierały rebeliancki ruch Huti w wojnie, w Jemenie⁴³. Ważnym i szeroko komentowanym krokiem Donalda Trumpa było wycofanie się z porozumienia nuklearnego z Iranem w 2018 r. Dokument ten powstał w roku 2015 i jest uważany za spory sukces dyplomatyczny Baracka Obamy, co tylko potwierdzało jego mierność, i bezcelowość w oczach Donalda Trumpa. Ponadto drugi z wymienionych w poprzednim zdaniu prezydentów przez długi czas podkreślał niewywiązywanie się innych stron układu z jego postanowień, co doprowadzało do strat USA. Wycofanie się Stanów Zjednoczonych z porozumienia było praktycznie pewne, acz odsuwane w czasie. Nie pomogły nawet liczne interwencje prezydenta Francji Emmanuela Macrona, który łudził się, że jest w stanie zmienić zdanie Donalda Trumpa⁴⁴. Kolejnym okresem, w którym ramówki

⁴⁰ Krytyka w Iraku po wizycie Trumpa. „Jawne pogwałcenie norm dyplomatycznych”, TVN 24 | Świat, <https://tvn24.pl/swiat/irak-parlamentarzysci-oburzeni-wizyta-trumpa-groza-konsekwencjami-ra895382-ls2584371> (dostęp: 21.04.2024).

⁴¹ Tamże.

⁴² K. Rezmer-Płotka, *Potencjał nuklearny Iranu i możliwe konsekwencje polityczne dla Bliższego Wschodu*, „Studia Orientalne” 2021, nr 1, s. 44.

⁴³ J. Borger, D. Smith, *Trump Administration Imposes New Sanctions on Iran*, The Guardian, <https://www.theguardian.com/us-news/2017/feb/03/trump-administration-iran-sanctions> (dostęp: 21.04.2024).

⁴⁴ M. Piotrowski, *Decyzja USA o rezygnacji z porozumienia nuklearnego*, „Polski Instytut Spraw Międzynarodowych. BIULETYN” 2018, nr 69, s. 1–2.

serwisów informacyjnych były zwrócone w kierunku linii USA – Iran, był styczeń 2020 r. Wstrzymywano wtedy oddech, gdyż jak uważały media, świat był na granicy wojny. Podążając tłumaczeniem Marcina Dobrowolskiego: „Jak doniosły serwisy informacyjne na całym świecie, w nocy z 2 na 3 stycznia 2020 r., na terenie portu lotniczego w Bagdadzie, na rozkaz prezydenta Donalda Trumpa, dokonując ataku za pomocą dronów, dokonano udanego zabójstwa generała Kassema Sulejmaniego oraz lidera Haszed Szaabi, szycińskiej milicji w Iraku, Abu Mahdiego al-Muhandisa”⁴⁵. Mimo napiętej sytuacji Trump zaprzeczał informacjom o zamiarze wywołania wojny, lecz podkreślał jednocześnie, że w razie odwetu Iranu, który byłby wymierzony w USA, Amerykanie są gotowi zaatakować 52 ważne dla Irańczyków cele⁴⁶. Wszystkie działania prezydenta, na czele z używaniem agresywnego języka wobec wroga, spowodowały ogromny wzrost niechęci Amerykanów wobec Irańczyków, który sięgał nawet prawie 90 procent⁴⁷.

Relacje z Afganistanem

Relacje administracji Trumpa z Afganistanem można rozpatrywać, podobnie jak w Iraku, pod kątem obecności amerykańskich żołnierzy w tamtym kraju. W tym przypadku prezydent również negatywnie osądzał politykę swoich poprzedników w Białym Domu. Mimo iż w trakcie kampanii Donald Trump obiecał wycofanie Amerykanów z Afganistanu, to po objęciu urzędu rozwinął współpracę z afgańskimi władzami w obszarze wojskowości i dyplomacji. Wynikiem tego było znaczne zwiększenie kontyngentu z 3900 żołnierzy do planowanych 14 000. Bazowy powód tych posunięć zrzecznie przedstawia Łukasz Jureńczyk: „Główną motywacją prezydenta Trumpa zwiększenia kontyngentu wojskowego i pozostawienia go w Afganistanie na dłuższy czas była obawa, że jego szybkie wycofanie mogłoby stworzyć próżnię, którą przede wszystkim wykorzystać mogliby terroryści. Obawiał się on, że Al-Kaida i Państwo Islamskie w Iraku i Lewancie (Islamic State of Iraq and the Levant – ISIL) próbowałyby uczynić z Afganistanu kolebkę międzynarodowego dżihadu, jak miało to miejsce przed 11 września 2001 r.”⁴⁸.

⁴⁵ M. Dobrowolski, *Kryzys na Bliskim Wschodzie od śmierci gen. Kassema Sulejmaniego do zestrzelenia ukraińskiego samolotu*, „Alcumena” 2020, nr 1, s. 132.

⁴⁶ *Tamże*, s. 135.

⁴⁷ M. Kobylska, *President Donald J. Trump's Enemy Image Construction in the 2019–2020 Persian Gulf Crisis*, „Res Rhetorica” 2022, nr 9, s. 52.

⁴⁸ Ł. Jureńczyk, *Pojednanie narodowe pod presją zamachów – złudne nadzieje na przełom w Afganistanie w pierwszym kwartale 2018 roku*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” 2018, nr 12, s. 117.

Zapoznawszy się z poprzednimi częściami artykułu, Czytelnika nie powinna dziwić informacja, że w lutym 2020 r. Donald Trump zmienił zdanie i postanowił wycofać amerykańskie wojska z Afganistanu. Decyzja ta została podtrzymana, lecz wydłużona w czasie przez następcę Donalda Trumpa – Joe Bidena⁴⁹. Kuriozum tego zwrotu dodawał fakt negocjacji i porozumienia z talibami, którzy *de facto* byli powodem obecności Amerykanów w Afganistanie⁵⁰. Obie strony porozumiały się w sprawie wymiany więźniów. Amerykanie mieli uwolnić talibów, którzy analogicznie mieli zwrócić wolność Afgańczykom działającym w sferach bezpieczeństwa⁵¹. Autorzy tekstów publicystycznych i naukowych zgadzają się w tym, że istotnym powodem przejęcia władzy w Afganistanie przez talibów w 2021 r. była błędna polityka zarówno Donalda Trumpa, jak i Joe Bidena.

Relacje z Arabią Saudyjską

Kontakty zagraniczne z Arabią Saudyjską znacznie różnią się od tych, które są opisane w poprzednich częściach artykułu, gdyż relacje z tym krajem uważa się za poprawne, a nawet dobre. Adekwatnym tego dowodem jest wybranie przez Donalda Trumpa Arabii Saudyjskiej jako pierwszego kraju, który miałby być celem jego pierwszej podróży zagranicznej. Jest to jeden z punktów potwierdzających zmianę polityki zagranicznej w stosunku do swojego poprzednika Baracka Obamy⁵². Kontekst wizyty opisuje Patrycja Sasnal: „Trump odwiedza też Arabię Saudyjską – przed Izraelem i Watykanem – jako kolebkę islamu i państwo ze świętymi jego miastami Mekką i Medyną. Wizyta ma więc stanowić symboliczny gest wobec muzułmanów, wbrew negatywnym wypowiedziom Trumpa na ich temat”⁵³. Przyjęcie Trumpa miało stanowić również poparcie wobec wewnętrznej polityki Arabii Saudyjskiej i jej pozycji w regionie Bliskiego Wschodu. Bardzo dobrze określił to Marek Wałkuski, korespondent Polskiego Radia w Waszyngtonie: „Zwykle amerykańscy prezydenci wybierali się z premierową wizytą do

⁴⁹ Tamże, s. 117–118.

⁵⁰ P. Kugiel, *Afganistan – koniec i początek*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny” 2021, nr 4, s. 76–83.

⁵¹ *Chaos i dramatyczne sceny w Afganistanie. Jak zaczęła się ta wojna i dlaczego się tak kończy?*, Businessinsider.com.pl, <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/afganistan-jak-zaczela-sie-ta-wojna-i-dlaczego-sie-tak-konczy-to-warto-wiedziec/8n5hmhs> (dostęp: 23.04.2024).

⁵² A. Gwiazda, *Koniec specjalnych relacji Stanów Zjednoczonych z Arabią Saudyjską*, „Świat Idei i Polityki” 2016, nr 15, s. 96–114.

⁵³ P. Sasnal, *Komentarz PISM: Wizyta prezydenta Donalda Trumpa w Arabii Saudyjskiej*, pism.pl, https://pism.pl/publikacje/Komentarz_PISM_Wizyta_prezydenta_Donald_Trumpa_w_Arabii_Saudyjskiej (dostęp: 23.04.2024).

swoich najbliższych sojuszników, m.in. Kanady lub Wielkiej Brytanii. Donald Trump zdecydował się na dość nietypowy krok. Jednak celem Amerykanów jest wzmocnienie, zarówno polityczne, jak i militarne, Arabii Saudyjskiej jako przeciwwagi dla Iranu⁵⁴. Stany Zjednoczone mocno wspierały militarnie omawiany kraj, sprzedając Saudyjczykom różne rodzaje nowoczesnej broni. Poparcie Donalda Trumpa okazało się kluczowe również w przypadku konfliktu Arabii Saudyjskiej z Katarą, gdzie mieściła się największa amerykańska baza wojskowa na Bliskim Wschodzie, ważna i kluczowa z perspektywy strategicznej⁵⁵. Ścisłą współpracę i wsparcie okazano także przy okazji walki w wojnie domowej w Jemenie, o której wspomniano w kontekście Iranu popierającego stronę przeciwną do tej, która jest omawiana⁵⁶.

Tak jak Trumpa przyjęto z wielkimi honorami w Arabii Saudyjskiej, tak analogicznie traktowano w Stanach Zjednoczonych księcia koronnego Muhammada ibn Salmana, który podróżował po największych miastach w kraju, rozwijając różne inwestycje. Swego rodzaju punktem kulminacyjnym tej podróży była wizyta księcia w Białym Domu. Rozmawiano wówczas o szczegółach decyzji kształtujących relacje amerykańsko-saudyjskie. Dotyczyły one, jak zostało przytoczone, zbrojeń, konkurencji z Iranem i rebeliantami Huti⁵⁷. Wszystkie te relacje nie wskazują jednak na to, że administracja amerykańska zgadzała się ze wszystkimi poczynaniami Saudyjczyków. Punktem spornym było ograniczenie przez władze w Rijadzie wydobywania ropy naftowej czy też zabójstwo polityczne dziennikarza Dżamala Chaszukdziego, zagorzałego krytyka saudyjskich władz⁵⁸.

Zakończenie

Dojście do władzy Donalda Trumpa stanowiło wielkie zaskoczenie dla Amerykanów i reszty świata. Sama prezydentura złożona była z wielu precedensów, niespotykanych wcześniej w amerykańskiej polityce. Głównym założeniem oraz celem polityki zarówno wewnętrznej, jak i zagranicznej

⁵⁴ Pierwsza zagraniczna wizyta Donalda Trumpa. Arabia Saudyjską przeciwwagą dla Iranu, Polskie Radio 24, <https://polskieradio24.pl/artukul/1767410,Pierwsza-zagraniczna-wizyta-Donalda-Trump-Arabia-Saudyjska-przeciwwaga-dla-Iranu> (dostęp: 23.04.2024).

⁵⁵ M. Paszyn, *Konflikt Arabii Saudyjskiej z Katarą. Próba analizy wydarzeń z lat 2017–2021*, [w:] *Koszty współczesnych kryzysów*, red. A. Kiszelińska-Węgrzyńska, Łódź 2021, s. 76–85.

⁵⁶ K. Czornik, *Arabia Saudyjska w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych w okresie administracji Donalda Trumpa – kooperacja symbiotyczna*, [w:] *Wokół teoretycznych i praktycznych aspektów stosunków międzynarodowych: księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Mieczysławowi Stolarczykowi*, red. T. Kubin, J. Łapaj-Kucharska, T. Okraska, Katowice 2020, s. 645–665.

⁵⁷ S. Holland, Y. Bayoumy, *Trump Praises U.S. Military Sales to Saudi as He Welcomes Crown Prince*, Reuters, <https://www.reuters.com/article/idUSKBN1GW2CU/> (dostęp: 23.04.2024).

⁵⁸ K. Czornik, *Arabia Saudyjska w polityce zagranicznej...*, s. 655.

administracji Trumpa było hasło *America First*, które zakładało brak angażowania się Stanów Zjednoczonych w inicjatywy, które mogłyby nie dać USA odpowiednich korzyści. Jeśli chodzi o politykę względem Bliskiego Wschodu, to Donald Trump często jednoosobowo określał, co jest amerykańską racją stanu. Nie zważał on na zdanie innych kluczowych osób w swoim personelu, takich jak doradca ds. bezpieczeństwa narodowego, sekretarz stanu, sekretarz obrony czy innych wysokich dowódców. Prezydent nie posiadał zbyt wielu kompetencji w dyplomacji, ale jednocześnie starał się pokazać całemu światu swój profesjonalizm, nieomyślność i kunszt. Widać to było szczególnie w zmianie, jaka zaszła w sposobie komunikowania się z opinią publiczną. Krytykujące i wytykające błędy media zostały zastąpione jednostronnym Twitterem, który pełny był często nieodpowiednich czy niepolitycznych wypowiedzi prezydenta. Głównym konkurentem na Bliskim Wschodzie przez cztery lata stale pozostawał Iran. Starano się jednak ograniczać wpływy innych wrogich wobec Stanów Zjednoczonych krajów, takich jak Rosja czy Chiny. Polityka Trumpa wobec Bliskiego Wschodu była podobna do jego osobowości: gwałtowna, nieprzewidywalna, przebiegła, często nieprzemysłana. Poprawne stosunki utrzymywano z Arabią Saudyjską oraz Izraelem, jednakże w przypadku tego drugiego kraju zbyt pobłażliwe relacje budziły sprzeciw innych krajów w regionie, takich jak Jordania.

Wizyty Donalda Trumpa na Bliskim Wschodzie były ważnym punktem relacji między tymi państwami, zarówno pod względem pozytywnym, jak i negatywnym. W pierwszym przypadku za przykład można z pewnością zaliczyć wizytę w Jerozolimie i Rijadzie, gdzie ukazano prezydenta jako tolerancyjnego orędownika innych religii. Negatywne skutki miała natomiast obecność głowy państwa w Iraku pozbawiona spotkania z irackimi władzami niezadowolonymi z przebiegu wizyty. Ważną informacją jest to, że relacje z poszczególnymi krajami nie pozostawały w próżni, tylko oddziaływały na inne państwa i były z nimi szczególnie powiązane. Kolejną cechą charakterystyczną w relacjach z państwami Bliskiego Wschodu była nieokiełznana chęć rozwiązania problemów, które od dziesięcioleci były nieodłączną częścią krajobrazu politycznego regionu (konflikt izraelsko-palestyński). Wszystkie te działania są dowodem zmiany w prowadzeniu polityki zagranicznej w porównaniu do dwóch poprzednich prezydentów: George'a W. Busha i Baracka Obamy, czego przykładem jest wycofanie się z porozumienia nuklearnego. Donald Trump zmienił nastrój swoich kontaktów się z przywódcami europejskimi. Z racji na mocarstwowy charakter Wielkiej Brytanii i Francji współpracowano z tymi krajami np. w kwestii syryjskiej. Mimo wszystko to Donald Trump miał być głównym decydem i najważniejszym ogniwem w zakresie podejmowanych przez niego inicjatyw.

BIBLIOGRAFIA

Źródła i opracowania

- Applebaum A., *Zmierzch demokracji: zwodniczy powab autorytaryzmu*, tłum. P. Tarczyński, Warszawa 2020.
- Bączkowska A., *Krytyczna analiza dyskursu prawicowo-populistycznego: analiza korpusowa przemówień wyborczych Donalda Trumpa*, [w:] *Autorytarny populizm w XXI wieku: krytyczna rekonstrukcja*, red. F. Pierzchalski, B. Rydliński, Warszawa 2017.
- Bolton J., *Trump w Białym Domu: tajemnice Gabinetu Owalnego*, tłum. T. Woźniak, Warszawa 2020.
- Czornik K., *Arabia Saudyjska w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych w okresie administracji Donalda Trumpa – kooperacja symbiotyczna*, [w:] *Wokół teoretycznych i praktycznych aspektów stosunków międzynarodowych: księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Mieczysławowi Stolarczykowi*, red. T. Kubin, J. Łapaj-Kucharska, T. Okraska, Katowice 2020.
- Czornik K., *USA wobec Bliskiego Wschodu: od Baracka Obamy do Donalda Trumpa*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2018, nr 15.
- Dobrowolski M., *Kryzys na Bliskim Wschodzie od śmierci gen. Kassema Sulejmaniego do zestrzelenia ukraińskiego samolotu*, „Alcumena” 2020, nr 1.
- Gwiazda A., *Koniec specjalnych relacji Stanów Zjednoczonych z Arabią Saudyjską*, „Świat Idei i Polityki” 2016, nr 15, s. 96–114.
- Jureńczyk Ł., *Pojednanie narodowe pod presją zamachów – złudne nadzieje na przełom w Afganistanie w pierwszym kwartale 2018 roku*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” 2018, nr 12.
- Jurszczyszyn Ł., *Znaczenie wygranej Donalda Trumpa dla kampanii prezydenckiej Marine Le Pen*, „Polski Instytut Spraw Międzynarodowych. BIULETYN” 2017, nr 5.
- Kobyłska M., *President Donald J. Trump's Enemy Image Construction in the 2019–2020 Persian Gulf Crisis*, „Res Rhetorica” 2022, nr 9.
- Kugiel P., *Afganistan – koniec i początek*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny” 2021, nr 4.
- Maguś W., *Donald Trump kontra media*, „Res Rhetorica” 2018, nr 5.
- Matera P., Matera R., *USA – Europa: historia współzależności*, Łódź 2020.
- Moczydłowski R., *Polityka zagraniczna Donalda Trumpa. Implikacje dla Sojuszu Północnoatlantyckiego*, [w:] *Stany Zjednoczone Ameryki a polityka zagraniczna i prawo międzynarodowe*, red. M. Urbańczyk, Ł. Bartosik, A. Kilian, Łódź 2018.
- Nacos B., Shapiro R., Bloch-Elkon Y., *Donald Trump: Aggressive Rhetoric and Political Violence*, „Perspectives on Terrorism” 2020, nr 5.
- Ohnsorge K., *Wybrane aspekty tureckiej polityki wobec Kurdów. Próba ochrony kurdyjskiej tożsamości*, [w:] *Bliski Wschód na początku XXI wieku*, red. J. Marszałek-Kawa, M. Gołda-Sobczak, Toruń 2018.
- Olender A., *Działania Kurdów syryjskich jako szansa na uzyskanie autonomii*, „Unia Europejska – perspektywy społeczno-ekonomiczne” 2018, nr 10.
- Paszyn M., *Konflikt Arabii Saudyjskiej z Katarą. Próba analizy wydarzeń z lat 2017–2021*, [w:] *Koszty współczesnych kryzysów*, red. A. Kisztełińska-Węgrzyńska, Łódź 2021.

- Pietrzak P., *The U.S. Foreign Policy towards Syria under the Donald Trump Administration*, 2017.
- Piotrowski M., *Decyzja USA o rezygnacji z porozumienia nuklearnego*, „Polski Instytut Spraw Międzynarodowych. BIULETYN” 2018, nr 69.
- Rezmer-Płotka K., *Potencjał nuklearny Iranu i możliwe konsekwencje polityczne dla Bliskiego Wschodu*, „Studia Orientalne” 2021, nr 1.
- Snyder T., *Droga do niewolności. Rosja. Europa. Ameryka*, tłum. B. Pietrzyk, Kraków 2019.
- Stolicki D., *Amerykańskie wybory prezydenckie 2016 r. z perspektywy zmian systemu partyjnego i środowiska instytucjonalnego*, „Horyzonty Polityki” 2016, nr 20.
- Wąsiński M., *Polityka zagraniczna w kampanii wyborczej Donalda Trumpa*, „Polski Instytut Spraw Międzynarodowych. BIULETYN” 2016, nr 38.
- Wolff M., *Ogień i furia: Biały Dom Trumpa*, tłum. B. Sałbut, M. Witkowska, Warszawa 2018.
- Zdanowski J., *Stosunki międzynarodowe na Bliskim Wschodzie w XX wieku*, Kraków 2012.

Źródła internetowe

- Bodalska B., *Atak sił międzynarodowych w Syrii*, euractiv.pl, www.euractiv.pl/section/polityka-zagraniczna-ue/news/atak-sil-miedzynarodowych-w-syrii/ (dostęp: 18.04.2024).
- Chaos i dramatyczne sceny w Afganistanie. Jak zaczęła się ta wojna i dlaczego się tak kończy?*, businessinsider.com.pl, <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/afganistan-jak-zaczela-sie-ta-wojna-i-dlaczego-sie-tak-konczy-to-warto-wiedziec/8n5hmhs> (dostęp: 23.04.2024).
- Donald Trump's resume (OPINION)*, Oregonlive.com, www.oregonlive.com/opinion/2016/04/donald-trumps-resume_opinion.html (dostęp: 15.04.2024).
- Druś M., *NYT: Program telewizyjny źródłem sukcesu politycznego i fałszywego wizerunku Trumpa*, „Puls Biznesu”, www.pb.pl/nyt-program-telewizyjny-zrodlem-sukcesu-politycznego-i-falszywego-wizerunku-trumpa-1003793 (dostęp: 15.04.2024).
- Holland S., Bayoumy Y., *Trump Praises U.S. Military Sales to Saudi as He Welcomes Crown Prince*, Reuters, www.reuters.com/article/idUSKBN1GW2CU/ (dostęp: 23.04.2024).
- The Inaugural Address – Trump White House – National Archives*, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/the-inaugural-address/> (dostęp: 15.04.2024).
- Jendroszczyk P., *Donald Trump z wizytą w Izraelu*, „Rzeczpospolita”, www.rp.pl/swiat/art2685821-donald-trump-z-wizyta-w-izraelu (dostęp: 18.04.2024).
- Kowalczyk G., *Polacy zbudowali wieżę, w której pracował Batman, a Trump jest jak święty. Byłem w Trump Tower w Nowym Jorku*, businessinsider.com.pl, <https://businessinsider.com.pl/lifestyle/rozrywka/bylem-w-trump-tower-swiatyni-trumpa-lody-od-trumpa-i-pracowal-tu-batman/r28xz88> (dostęp: 15.04.2024).
- Kowalczyk M., *Donald Trump spotkał się z Kim Dzong Unem*, „Rzeczpospolita”, www.rp.pl/polityka/art1255621-donald-trump-spotkal-sie-z-kim-dzong-unem (dostęp: 17.04.2024).
- Krytyka w Iraku po wizycie Trumpa. „Jawne pogwałcenie norm dyplomatycznych”*, TVN 24 | Świat, <https://tvn24.pl/swiat/irak-parlamentarzysci-oburzeni-wizyta-trumpa-groza-konsekwencjami-ra895382-ls2584371> (dostęp: 21.04.2024).
- Matusiak M., *Izrael – Hamas: początek izraelskiej operacji lądowej*, OSW Ośrodek Studiów Wschodnich, www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-11-03/izrael-hamas-poczatek-izraelskiej-operacji-ladowej (dostęp: 14.04.2024).

- Pierwsza zagraniczna wizyta Donalda Trumpa. Arabia Saudyjską przeciwwagą dla Iranu*, Polskie Radio 24, <https://polskieradio24.pl/artukul/1767410,Pierwsza-zagraniczna-wizyta-Donald-Trump-Arabia-Saudyjska-przeciwwaga-dla-Iranu> (dostęp: 23.04.2024).
- Sasnal P., *Komentarz PISM: Wizyta prezydenta Donalda Trumpa w Arabii Saudyjskiej*, pism.pl, https://pism.pl/publikacje/Komentarz_PISM_Wizyta_prezydenta_Donald-Trump-w-Arabii-Saudyjskiej (dostęp: 23.04.2024).
- Sherman A., *Says Donald Trump has said „he would be neutral between Israel and its enemies”*, Politifact, www.politifact.com/factchecks/2016/mar/01/conservative-solutions-pac/would-donald-trump-be-neutral-between-israel-and-i/ (dostęp: 18.04.2024).
- Słabisz A., *Niejasny plan Trumpa ws. Syrii*, „Rzeczpospolita”, www.rp.pl/swiat/art2008901-niejasny-plan-trump-ws-syrii (dostęp: 18.04.2024).
- Stefanicki R., *Donald Trump do Netanjahu: Przyhamuj z budowę osiedli*, wyborcza.pl, <https://wyborcza.pl/7,75399,26287309,us-army-wychodzi-z-iraku.html> (dostęp: 18.04.2024).
- Szczepańska A., *Izrael – Palestyna. Korzenie problemu i możliwa eskalacja*, „Historia Do Rzeczy”, <https://historia.dorzeczy.pl/historia-wspolczesna/492609/izrael-palestyna-korzenie-problemu-i-mozliwa-eskalacja.html> (dostęp: 14.04.2024).
- Trump: Nie wyjdziemy z Iraku, chyba że nam zapłacą*, „Dziennik Gazeta Prawna”, www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1447112,trump-irak-usa-obecnosc-wojsk-budowa-bazy.html (dostęp: 21.04.2024).
- Trump: Po 52 latach nadszedł czas, by uznać, że Wzgórza Golan należą do Izraela*, forsal.pl, <https://forsal.pl/artykuly/1404377,trump-wzgorza-golan-naleza-do-izraela.html> (dostęp: 18.04.2024).
- USA uznają Jerozolimę za stolicę Izraela. „Trump otworzył bramy piekieł”*, „Dziennik Gazeta Prawna”, www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1090140,kontrowersyjna-decyzja-usa-uznaly-jerozolimę-za-stolicę-izraela.html (dostęp: 18.04.2024).
- Urzędowska M., *US Army wychodzi z Iraku. Trump: Te wojny nie mają końca*, wyborcza.pl, <https://wyborcza.pl/7,75399,26287309,us-army-wychodzi-z-iraku.html> (dostęp: 21.04.2024).

Źródła audiowizualne

- Tarczyński P., Pawłowski Ł., *Podkast Amerykański, 25. Drugi impeachment Trumpa*, <https://open.spotify.com/episode/5fn0vGtdVq9mKQCY0f6a4h?si=76b99acd412149d0&nd=1&lsi=c974abf452804970> (dostęp: 23.04.2024).

Jakub Kania

**RELATIONS OF THE UNITED STATES WITH INDIVIDUAL SELECTED
COUNTRIES OF THE MIDDLE EAST DURING THE PRESIDENCY
OF DONALD TRUMP (2017–2021)**

The Middle East is a special place on the world map. In international relations, the countries of this region are either the object or subject of the foreign policy of the major powers, including, naturally, the United States. A particularly interesting period in the history of international relations was the 2017–2021 term of office of the U.S. President Donald Trump. He dramatically changed the country's foreign policy leading to partial isolationism and a reduction in aid to individual partners, especially those in Europe. In my article, I will focus on the White House occupant's administration's relations with individual Middle Eastern countries. I will answer the question of whether they were subjects or objects in Washington's eyes. Relations with the countries they presented on the basis of an analysis of relations between the US and individual countries, which I list below. The presentation, due to the large number of countries, will include individual Arab countries such as Iraq, Iran, Saudi Arabia, Afghanistan, Syria. The close relationship between the US and Israel, which influenced the aforementioned power centers, will also be discussed. Certain decisions and events were influential, and aroused interest in other countries and other parts of the world. This demonstrates the seriousness and importance of U.S.' relations with other Middle Eastern countries. They became particularly interesting because of the discontinuation of the predecessors' policies and Trump's administration's introduction of the America First doctrine, which was also felt by Middle Eastern countries. Whether interstate contacts were the rule, bound by a geographic or religious key, or whether the policy was quite different for each individual player, also became the subject of the study. My presentation is based on texts on: The United States, President Donald Trump and the policies, especially foreign policy pursued by him. The articles and monographs describing the situation in the Middle East in 2017–2021 will also be relevant.

Keywords: Donald Trump, foreign policy, Middle East, United States, president